

TOMASZ GAŁKOWSKI CP

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

PODATEK „DLA POKRYCIA POTRZEB DIECEZJALNYCH”¹

Słowa kluczowe: podatek, diecezja, podatek zwyczajny, podatek nadzwyczajny, podatek na seminarium, kwestie sporne

1. Wprowadzenie. 2. Podatek pośród innych form nabywania dóbr kościelnych. 3. Podatek kościelny. 4. Podatek zwyczajny. 5. Podatek nadzwyczajny. 6. Podatek na seminarium. 7. Kwestie szczegółowe

1. WPROWADZENIE

Misję, którą Chrystus pozostawił swojemu Kościołowi jako „znak i narzędzie zbawienia” świata, Kościół realizuje w warunkach doczesnych. Do realizacji swego religijnego zadania potrzebuje odpowiednich środków, w tym także materialnych. Ich zasób i zakres ograniczone i mierzone są celem posłannictwa oraz wyrażają się przez cele partykularne odpowiednie do używanych środków. W odniesieniu do dóbr materialnych, którymi Kościół się posługuje, są to: organizacja kultu Bożego, zapewnienie godziwego utrzymania duchowieństwa i pracowników kościelnych, jak również pełnienie dzieł apostolatu i miłości, zwłaszcza wobec osób ubogich². Do realizacji własnych celów Kościół może nabywać, posiadać, użytkować dobra materialne. Takie dobra mogą stać się dobrami kościelnymi, o ile będą należeć do kościelnych publicznych osób prawnych, gdyż jedynie te wypełniają w imieniu Kościoła własne zadania, które zostały im zlecone przez kompetentną władzę kościelną dla dobra publicznego³.

W realizacji celów Kościoła w odniesieniu do dóbr materialnych mogą uczestniczyć również osoby fizyczne i prywatne osoby prawne. Chociaż te osoby prawne nie działają w imieniu Kościoła, posiadają zdolność prawną w zakresie dóbr doczesnych. Uczestniczą w realizacji celów Kościoła.

¹ Kan. 1263 (KPK – *Kodeks Prawa Kanonicznego*. O ile nie zaznaczono inaczej wskazane kanony odnoszą się do tek pozycji).

² Kan. 1254 §2.

³ Kan. 116 §2.

Dobra należące do osób fizycznych i kościelnych prywatnych osób prawnych nie są dobrami kościelnymi. Sposoby ich nabywania i użytkowania regulowane są nie tylko przez prawo powszechne, ale również przez statuty prywatnych osób prawnych. Władza prywatnych osób prawnych nie jest jednak pozostawiona swobodnej woli osób za nie odpowiedzialnych, a zasób dóbr oraz cel posiadania nieograniczone. Wymogi ewangelicznego życia i sposoby odniesienia do dóbr materialnych dotyczą wszystkich członków Kościoła, niezależnie od ich materialnego statusu. Pieczę nad tym sprawuje kompetentna władza kościelna, zatwierdzając statuty prywatnych osób prawnych⁴. Jej zadaniem jest czuwanie, by środki materialne pozostające w dyspozycji tychże osób nie były używane w sposób, który godzi czy staje w sprzeczności do wymogów życia ewangelicznego⁵. Są to bowiem dobra, które służą dawaniu świadectwa chrześcijańskiego życia, są własnością tych, którzy sposób traktowania dóbr materialnych przez Chrystusa uczynili wyznacznikiem swojego postępowania czy to indywidualnie, czy też łącząc się w różne formy organizacji wewnątrz wspólnoty kościelnej, w tym tworząc również osoby prawne. Na nich również spoczywa obowiązek, według własnych możliwości, przyczyniania się do zaspokojenia potrzeb, które umożliwiają wspólnocie kościelnej realizację powierzonej jej misji⁶.

Obowiązek wszystkich członków Kościoła, wiernych świeckich i duchownych, materialnego wspomaganie działalności Kościoła nie jest jedynie konsekwencją przynależności do organizacyjnej formy życia wspólnego, która nakłada na swych członków konieczność przyczyniania się do jej prawidłowego funkcjonowania. Sens obowiązku spoczywającego na każdym wiernym jest głębszy. Wynika bowiem z natury i specyfiki kościelnej wspólnoty. Kościół jest konkretną formą realizacji braterskiej wspólnoty (*communio*) i jednocześnie narzędziem, dzięki któremu ta wspólnota kształtuje się i wzrasta⁷. Wszyscy jej członkowie na mocy chrztu świętego są sobie „równi co do godności i działania, na skutek czego każdy, zgodnie z własną pozycją i zadaniem współpracuje w budowaniu Ciała Chrystusowego”⁸. Zadanie przyczyniania się do budowania wspólnoty nie jest zatem wyrazem dobrej woli człowieka, lecz obowiązkiem mającym swoje źródło w ścisłym złączeniu się z Chrystusem, który żyje i działa w swoim Kościele. Z tej przynależności wynika obowiązek solidarności i współodpowiedzialności za każdego, kto znajduje się na tej samej pozycji. Odrodzenie i życie w Chrystusie nie skutkuje jedynie afektywnym związkiem, lecz wyraża się w efektywności działania⁹. Z tego powodu każdy wierny ma obowiązek, zgodnie ze swoją pozycją i zadaniem, współpracować i przyczyniać się do historycznego i konkretnego wzrostu wspólnoty kościelnej, podejmując w duchu chrześcijańskim zobowiązania z tej przynależności wynikające. Są one konsekwencją nie

⁴ Kan. 304 §1, 299 §3.

⁵ Kan. 305.

⁶ Kan. 222 §1.

⁷ J. Miñambres, *Corresponsabilità e amministrazione dei beni della Chiesa*, w: *Corresponsabilità e trasparenza nell'amministrazione dei beni della Chiesa*, red. F. Lozupone, Ariccia 2015, 91–92.

⁸ Kan. 208.

⁹ M. Morgante, *L'amministrazione dei beni temporali della Chiesa*, Casale Monferrato 1993, 28.

tyle zgody i akceptacji wiernego, które swój początek mają w sakramencie chrztu, ile są skutkiem odrodzenia, obdarowania i sposobu bycia oraz działania w mistycznym Ciele Chrystusa, którym jest Kościół.

Współdział wszystkich wiernych w trosce o potrzeby materialne Kościoła, w tym także poprzez nakładane zobowiązania w formie podatków, wynika z charakteru ich przynależności do wspólnoty kościelnej. Nie jest efektem usług wykonywanych na rzecz wspólnoty czy korzyści od niej otrzymywanych.

2. PODATEK POŚRÓD INNYCH FORM NABYWANIA DÓBR KOŚCIELNYCH

Przynależność do Kościoła rodzi specyficzne prawa i obowiązki. Należą do nich również te, które związane są z materialnym wsparciem umożliwiającym spełnienie jego misji. O tym obowiązku przypomina najwyższy prawodawca w Kościele, który jest jednocześnie nauczycielem wiary, stwierdzając, że na wiernych spoczywa obowiązek zaradzania potrzebom Kościoła¹⁰. Ten ogólnie sformułowany obowiązek wymaga uszczegółowienia poprzez kolejne dyspozycje, które będą wskazywały sposoby i możliwości jego realizacji. Władza kościelnego ustawodawcy nie ogranicza się jednak do wskazania sposobów realizacji spoczywającego na wiernych obowiązku. Kościół jako wspólnota z jasno określonym przez Chrystusa zadaniem ma również prawo domagania się od wiernych dostarczenia tego, co umożliwi osiągnięcie właściwych celów¹¹. Istnienie celów określa bowiem konieczność środków.

Prawo Kościoła domagania się od wiernych spełnienia ich obowiązku jako efektywnych członków Kościoła nie ogranicza się do próśb skierowanych do wiernych różnych i okazjonalnych zbiórek na cele kościelne. Zawiera w sobie również prawo nakładania zobowiązań posiadających stały lub tymczasowy charakter, uzależnionych zawsze od celów, które je determinują. Jeśli Kościół ma prawo do posiadania tego, co umożliwia realizację celów, nie może tego prawa przekształcić w prawo ograniczone jedynie do próśb skierowanych do wiernych. Prawo domagania się jest czymś więcej niż sama prośba, gdyż zawiera w sobie skorelowany z nim obowiązek spoczywający na wszystkich członkach wspólnoty i wynikający z charakteru przynależności do niej¹².

Realizacja celów nie może być narażona na niemożliwość ich spełnienia z powodu braku lub niewystarczalności środków. Sam jednak brak środków nie upoważnia do nakładania zobowiązań, które nie mają faktycznego odniesienia do jasno określonych celów. Nie chodzi bowiem o gromadzenie dóbr, lecz o zapewnienie realizacji tego, co w danym momencie i okolicznościach zostanie określone jako właściwa forma. Okoliczności miejsca i czasu mają również swoje odniesienie do możliwości wiernych podległych finansowym zobowiązaniom. Z tego powodu ustawodawca wyraźnie postanawia, że korzystanie z prawa domagania się od wiernych dostarczenia tego, co

¹⁰ Kan. 222 §1.

¹¹ Kan. 1260.

¹² V. De Paolis, *I beni temporali della Chiesa*, Bologna 1995, 106.

konieczne do realizacji celów Kościoła powinno dokonywać się w sposób umiarkowany. Zobowiązania podatkowe znajdują swoje racje i uzasadnienie, gdy inne sposoby nabywania dóbr nie przyczyniają się do zapewnienia odpowiednich środków.

Podatek kościelny jest jednym ze sposobów nabywania dóbr w Kościele i z pewnością nie podstawowym. Wynika to przede wszystkim ze sposobu współuczestnictwa wszystkich wiernych w realizacji misji Kościoła i związanej z tym odpowiedzialnością oraz spontanicznym wkładzie w środki wykorzystywane do zaspokojenia potrzeb Kościoła. Dodatkowo prawodawca daje możliwość zwracania się do wiernych z prośbą o subwencje proszone¹³. Podatek jest ostatnim ze środków, dzięki któremu można wyjść naprzeciw realizacji potrzeb Kościoła. O tym, że podatek nie jest podstawowym środkiem zaspokojenia materialnych potrzeb Kościoła świadczy również kwestia praktyczna. Nie zawsze z obowiązkiem spoczywającym na wiernych wiąże się możliwość „ściągłości” podatkowych należności. Kościół nie dysponuje środkami przymusu. Z tego powodu preferuje odwołanie się do innych form, które będą bardziej odpowiadały świadomej przynależności wiernych do kościelnej wspólnoty, wskazywały na jej potrzeby, budziły odpowiedzialność. O wiele bardziej sprzyjające do wyrażenia odpowiedzialności za efektywne uczestnictwo w realizacji misji Kościoła jest odwołanie się do dobrowolnych ofiar i prośb o subwencje niż do stanowienia podatkowych zobowiązań.

W prawodawstwie kościelnym przewidziane są zatem następujące sposoby nabywania dóbr doczesnych: a) dobrowolne ofiary składane spontanicznie z własnej inicjatywy wiernych (wszelkiego rodzaju dobrowolne ofiary i składki, np. z okazji posługi duszpasterskiej czy sprawowania sakramentów i sakramentaliów; darowizny zarówno *inter vivos*, jak i *mortis causa*; spadki; pobożne zapisy) oraz ofiary składane na prośbę kompetentnej władzy kościelnej¹⁴ (zbiórki jednorazowe, ukierunkowane na konkretny cel i będące wyrazem współpracy wiernych w jego realizacji, w tym kwesta, jak również zbiórki przez tę władzę nakazane¹⁵); b) opłaty, czyli świadczenia finansowe wnoszone w zamian za wydanie kościelnych aktów władzy

¹³ Kan. 1262.

¹⁴ Takimi zbiorcami w Polsce o charakterze ogólnokrajowym są zbiórki na rzecz: „Stolicy Świętej (uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła oraz w miarę możliwości diecezji w innym terminie – por. kan. 1271 KPK), misji (uroczystość Objawienia Pańskiego, II niedziela Wielkiego Postu, Niedziela Misyjna – przedostatnia niedziela października), zakonów kontemplacyjnych (uroczystość Ofiarowania Pańskiego), chrześcijan w Ziemi Świętej/Bożego Grobu w Jerozolimie (Wielki Piątek), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (II dzień Wielkanocy), Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” (Dzień Papieski), Funduszu Pomocy Kościołowi na Wschodzie (II niedziela Adwentu), Funduszu Obrony Życia (Pasterka i/lub w terminie wyznaczonym przez biskupa diecezjalnego)”. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła* [25.08.2015], nr 2.4. Z brzmienia przytoczonego numeru instrukcji („Konferencja Episkopatu Polski zwraca się do wiernych zgodnie z kan. 1262 KPK z prośbą o wsparcie materialne Kościoła”) wynika, że ofiary składane na powyższe cele stanowią przykład ofiar na prośbę. Nie wydaje się to jednak właściwe przynajmniej w przypadku zbiórek na potrzeby Stolicy Apostolskiej (kan. 1271) czy na misje (kan. 791, 4°). Obie zbiórki, aczkolwiek prośba skierowana jest do wiernych, są wyrazem jedności Kościołów lokalnych z Kościołem powszechnym i mają charakter obowiązkowej kontrybucji. Można je zakwalifikować jako zbiórki specjalne, które zostały zarządzane.

¹⁵ Kan. 1266.

administracyjnej czy sądowniczej, które stanowią formę wsparcia funkcjonowania tychże władz¹⁶; c) podatki.

Podatek od wszystkich pozostałych sposobów nabywania dóbr w Kościele odróżnia się swoim obligatoryjnym charakterem oraz tym, że jest zobowiązaniem finansowym. Ponadto podatek odróżnia się tym od ofiar dobrowolnych, nawet jeśli składane są na prośbę kompetentnej władzy, że jest on nadzwyczajnym sposobem nabywania dóbr w Kościele. Ponadto podatek nałożony na publiczne osoby prawne różni się od zbiorów nadzwyczajnych, do których przeprowadzenia zobowiązane są te osoby. Zbiórki są jednorazowe i dobrowolne. Podatek ma cechę świadczenia stałego. Do zarządzenia zbiorów upoważniony jest ordynariusz miejsca, a do nałożenia podatku biskup diecezjalny¹⁷. Jego nałożenie związane jest z wymogami, ustanowionymi przez prawo. Podatek różni się również od opłat. Jest nakładany przez kompetentną władzę bez jakiegokolwiek możliwości żądania od niej wymiennego zobowiązania (ekwiwalentu)¹⁸.

3. PODATEK KOŚCIELNY

Podatek jest kategorią ekonomiczną i prawną. W kategoriach ekonomicznych podatek „należy do stosunków podziału, które nie są zależne bezpośrednio od stosunków produkcji, lecz są wynikiem nadbudowy danego sposobu produkcji”¹⁹. Istotnym elementem zobowiązania podatkowego jest przejęcie części dochodu na rzecz ogólnego budżetu. Z prawnego punktu widzenia podatek jest „abstrakcyjnym stosunkiem prawnym. Jego przedmiotem jest świadczenie pieniężne: przymusowe, bezzwrotne, nieekwiwalentne, oparte na ogólnych normach prawnych”²⁰. Przez pojęcie podatku należy zatem rozumieć taksatywnie nałożone przez kompetentną władzę zgodnie z normami prawa zobowiązanie pieniężne.

W Kodeksie prawa kanonicznego ustawodawca przewidział trzy możliwe formy podatku. Jest nim podatek zwyczajny (*tributum*), nadzwyczajny (*exactio*)²¹ oraz podatek na seminarium (*tributum*). Pomimo zróżnicowania podatków istniejących w Kościele, można odnaleźć pomiędzy nimi wspólne cechy świadczące, iż w konkretnym przypadku mamy do czynienia właśnie z tą nadzwyczajną formą nabywania dóbr w Kościele i jednocześnie dostrzec ich specyficzny wymiar ze względu na szczególnie charakter kościelnej wspólnoty. Tym, co należy podkreślić, jest fakt, iż podatki w Kościele nie należą do zwyczajnej formy nabywania dóbr w celu realizacji misji Kościoła. Należy również zauważyć, że skuteczność „ściągalności” w dużej mierze zależy od zrozumienia konkretnych potrzeb w szerszym świetle realizacji kościelnych zadań i opiera się na świadomości i odpowiedzialności

¹⁶ Kan. 1264, 1°, 1649.

¹⁷ P. Kaleta, *Kościelne prawo majątkowe*, Lublin 2014, 81.

¹⁸ J.-P. Schoupe, *Droit canonique des biens*, Montréal 2008, 153.

¹⁹ C. Kosikowski, *Podatek*, w: *Wielka encyklopedia prawa*, Warszawa 2000, 644.

²⁰ Tamże, 645.

²¹ Kan. 1263.

wiernych, co zostało ujęte w przykazaniu kościelnym, by wierni troszczyli się o potrzeby wspólnoty Kościoła.

Kościół nie posiada środków umożliwiających mu egzekucję należnych podatków. Dlatego preferuje dobrowolne ofiary. Możliwą formą dochodzenia należnych wpływów podatkowych jest płacenie podatków wynikających z dorocznych rozliczeń finansowych przekazywanych Kościołowi za pośrednictwem państwa, jak działa w niektórych państwach oparte na wzajemnych umowach między państwem i Kościołem. Z tej jednak formy należałoby wykluczyć podatki zwyczajne, których podmiotem mają być jedynie publiczne osoby prawne oraz podatek na seminarium, który nakładany jest jedynie na osoby prawne. Jedynie podatek nadzwyczajny może być nakładany na osoby fizyczne. Jednak jego skuteczność osiągnana poprzez rozliczenia za pośrednictwem państwa straciłaby charakter podatku nadzwyczajnego. Nie można również traktować, zgodnie z prawem polskim, darowizn na cele kulturalne czy działalność charytatywno-opiekuńczą Kościoła jako podatku na cele kościelne. Są to bowiem dobrowolne ofiary, które nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych. Ponadto w ich przypadku istnieje forma ekwiwalentu w postaci ulgi podatkowej ze strony państwa na rzecz osoby obdarowującej. Podatki płacone za pośrednictwem państwa straciłyby charakter podatku kościelnego, chociaż zwyczajowo jest tak określany. Z drugiej jednak strony współpraca państwa i Kościoła może w znacznej mierze przyczynić się do możliwości realizacji celów misji Kościoła za pomocą środków materialnych. Przykładem mogą być opłaty ze strony państwa na rzecz osób duchownych pełniących urząd proboszcza czy pracujących w szkołach państwowych (np. Czechy).

Wspólnymi cechami podatku kościelnego, które wyraźnie odróżniają go od podatków państwowych są:

- a) osoba biskupa diecezjalnego jako własnego pasterza w Kościele partykularnym, na którym spoczywa troska o powierzony sobie lud wiernych, w tym także zarząd dobrami Kościoła²² jako jedynie upoważnionego do nakładania podatków;
- b) nałożony podatek ma charakter ogólny i abstrakcyjny, tzn. nie może być nałożony na konkretnie określone podmioty;
- c) nałożenie podatku dokonuje się jedynie na poziomie diecezjalnym w tym co dotyczy jego celów, jak również podmiotów podległych opodatkowaniu;
- d) ocena wysokości zobowiązania finansowego powinna dokonywać się w sposób roztropny, zrównoważony i sprawiedliwy, co oznacza, że powinna wziąć pod uwagę faktyczne potrzeby diecezji, jak również zdolności finansowe mogących wyjść naprzeciw tymże potrzebom wiernych;
- e) podatki nakładane są w odniesieniu do faktycznych dochodów podmiotów im podległych, a podstawą ich obliczania i nakładania nie może być stan majątkowy osób objętych zobowiązaniem podatkowym²³.

²² S. Dubiel, *Zarządzanie dobrami materialnymi parafii*, w: *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2013, 265–274.

²³ J.-P. Schoupe, dz.cyt., 135.

4. PODATEK ZWYCZAJNY

W Kodeksie Prawa Kanonicznego ustawodawca nie posługuje się terminem podatku zwyczajnego. Mówi jedynie w tym samym kanonie regulującym kwestie podatkowe o podatku oraz podatku nadzwyczajnym²⁴. Wyodrębnienie dwóch rodzajów podatków pozwala na nazwanie pierwszego rodzaju podatku podatkiem zwyczajnym, w przeciwieństwie do wyszczególnionego podatku nadzwyczajnego. Za uznaniem podatku za zwyczajny przemawia również jego natura. Stanowi on stałą kontrybucję o charakterze generalnym, dzięki której można zaspokoić materialne potrzeby diecezji²⁵. Podatek zwyczajny jest jednak nadzwyczajnym środkiem zabezpieczenia potrzeb diecezjalnych, gdyż prawodawca preferuje ofiary i subwencje. Ofiary i subwencje mają to jednak do siebie, że nie są świadczeniem stałym i przewidywalnym co do sumy gwarantującej zaradzenie potrzebom diecezji. Podatek jest natomiast stałą formą dochodu i w dużej mierze przewidywalną.

Prawo nałożenia podatku zwyczajnego przysługuje jedynie biskupowi diecezjalnemu jako własnemu pasterzowi powierzonej mu diecezji. Z prawa tego biskup diecezjalny powinien korzystać przezornie i roztropnie, zachowując jednocześnie wszystkie przewidziane prawem wymagania. Momentem wyjściowym jest ocena faktycznych potrzeb diecezji w odniesieniu do trzech podstawowych celów dóbr kościelnych. Choć biskup diecezjalny zwykle polega na oszacowaniach przedstawianych przez osoby odpowiedzialne za poszczególne dzieła realizowane w diecezji, to jednak ocena faktycznych potrzeb i przede wszystkim właściwych dobru materialnym celów należy do niego osobiście. Tylko i wyłącznie na biskupie diecezjalnym spoczywa decyzja o nałożeniu podatku zwyczajnego. Jest to podatek, który ma wychodzić naprzeciw faktycznym potrzebom diecezjalnym. Nie miałby zatem racji bytu podatek, który wykraczałby poza faktyczne potrzeby diecezji i przyczyniał się do gromadzenia środków finansowych, których celowość nie zostałaby określona, a jedynie oceniana w kategoriach prawdopodobieństwa zaistnienia.

Właściwa ocena potrzeb diecezji wiąże się również z określeniem odpowiednich zasobów finansowych pozwalających na pokrycie potrzeb, a w konsekwencji na wysokość nałożonego podatku. Jeśli bowiem podatek zwyczajny jest stałą formą kontrybucji na potrzeby diecezjalne, to one powinny być okresowo weryfikowane.

Biskup przed podjęciem decyzji o nałożeniu podatku powinien wysłuchać zdania dwóch kolegiów doradczych: Rady ds. Ekonomicznych oraz Rady Kapłańskiej. Pierwsza z nich odpowiedzialna jest bowiem za przygotowanie każdego roku zestawu przychodów i wydatków dotyczących zarządu diecezji w następnym roku, na podstawie których można naliczyć wysokość podatku²⁶. Rolą Rady Kapłańskiej jest wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją. W zakres tej pomocy wchodzi również właściwa ocena celów i sposobów realizacji misji Kościoła oraz dobór związanych z tym środków ją umożliwiających.

²⁴ Kan. 1263.

²⁵ Źródłem tej formy zabezpieczenia potrzeb diecezji jest istniejący przed wejściem w życie KPK w 1983 r. podatek tzw. *cathedraticum* (KPK 1917, kan. 1504).

²⁶ Kan. 493.

Prawo biskupa do nałożenia podatku zabezpieczającego potrzeby diecezji ograniczone jest do kategorii podmiotów podległych możliwości opodatkowania. Są nimi jedynie publiczne osoby prawne, które podlegają władzy biskupa diecezjalnego. One działają w imieniu Kościoła, spełniając powierzone przez Kościół działania w konkretnym Kościele lokalnym. Ich działalność podlega władzy, trosce i kontroli biskupa diecezjalnego. Wykluczone z możliwości opodatkowania w formie zwyczajnej są osoby fizyczne, prywatne osoby prawne jak również publiczne osoby prawne znajdujące się na terenie diecezji, które nie są podległe władzy biskupa diecezjalnego²⁷, (np. domy zakonne instytutów zakonnych na prawie papieskim i diecezjalnym, sanktuaria mające status sanktuariów narodowych czy międzynarodowych, szkoły zewnętrzne prowadzone przez instytuty zakonne na prawie papieskim²⁸)

Kolejnym ograniczeniem swobodnego korzystania przez biskupa diecezjalnego z możliwości nałożenia podatku jest wysokość, która została określona dość ogólnie, ale jednocześnie wskazująco i ukierunkowująco podejmowaną przez biskupa decyzję. Wysokość podatku została określona w kategoriach umiarkowania oraz proporcjonalności do dochodów.

Zadaniem biskupa diecezjalnego w zakresie prawa do nałożenia podatku zwyczajnego jest wydanie przepisów, które będą wskazywały na faktyczne potrzeby diecezji, na czas trwania zobowiązań podatkowych, oceniały i uzasadniały odpowiednią kwotę pieniężną, umiarkowaną i proporcjonalną do dochodu i ewentualnie wskazywały na sytuacje wyjątkowe, które nie mogą być zaspokojone z ofiar wiernych.

5. PODATEK NADZWYCZAJNY

Określenie podatku jako nadzwyczajny wynika z faktu, że: 1) może on być nałożony na „pozostałe osoby fizyczne i prawne”²⁹; 2) wymaga tego poważna konieczność; 3) ma być umiarkowany. Procedura nakładania podatku jest taka sama jak w przypadku podatku zwyczajnego. Różnica pomiędzy dwiema formami opodatkowania dotyczy okresu ich obowiązywania. Podatek nadzwyczajny ma charakter najczęściej jednorazowy czy okresowy. Nie może być ustanawiany w odniesieniu do potrzeb, które regularnie się weryfikują. Takie potrzeby powinny być włączone w regularną formę utrzymania, jaką jest podatek zwyczajny.

Przyczyną, która posuwa biskupa diecezjalnego do nałożenia tej formy podatku, jest poważna konieczność. Chodzi zatem o sprawy, które nie mogły być przewidziane w normalnym planie budżetowym, obejmującym zwyczajne i codzienne zaspokajanie potrzeb wynikających z realizacji celów własnych Kościoła. Nałożenie

²⁷ Publiczne osoby prawne podległe władzy biskupa diecezjalnego to zwykle te, które zostały przez biskupów diecezjalnych erygowane. Pozostałe publiczne osoby prawne działające na terenie diecezji pozostają wyjęte spod możliwości nałożenia na nie podatku zwyczajnego. Osoby te nie zostały bowiem powołane do realizacji potrzeb innej diecezji.

²⁸ Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis, Responsio ad dubbium can. 1263, AAA 81 (1989), 991.

²⁹ Kan. 1263.

podatku nadzwyczajnego wiąże się z wyjątkową sytuacją, która jako taka została oceniona i uzasadniona decyzją biskupa. Celem podatku jest uzyskanie środków, które pozwolą na zaspokojenie nagle powstałej potrzeby (np. jako konsekwencja działania sił natury).

Nie wydaje się bezpodstawne stwierdzenie, że nałożenie podatku nadzwyczajnego może być związane z sytuacją, gdy rzeczywiste dochody okażą się niewystarczające. Ta sytuacja nie została przewidziana. W tym przypadku podatek nadzwyczajny powinien być nałożony jedynie na te osoby, które zobowiązane były do zwyczajnych świadczeń podatkowych, a które okazały się niewystarczające. W sytuacji, w której kwota podatku nie jest w stanie zaspokoić potrzeb, troska o dzieła realizowane w diecezji spoczywa przede wszystkim na osobach zobowiązanych do świadczeń objętych podatkiem zwyczajnym.

Biskup diecezjalny może również w inny sposób wyjść naprzeciw nagłej potrzebie powstałej w wyniku źle przewidzianego zabezpieczenia finansowego, czy to zwiększając kwotę podatku zwyczajnego, zachowując przewidzianą procedurę, czy też zwrócić się o pomoc w postaci subwencji. Wydaje się, że skorzystanie z ofiar wiernych³⁰, czy też przeprowadzenie zbiórki nadzwyczajnej³¹ może zastąpić podatek nadzwyczajny. Odwołanie się do dobrej woli wiernych i ich odpowiedzialności za wspólnotę kościelną ma większą moc sprawczą niż nakładanie na wszystkie osoby fizyczne, wiernych świeckich i duchownych, podatku nadzwyczajnego. O ile w przypadku duchownych biskup może wymóc środkami odwołującymi się do „przekonującej perswazji” ściągalskość podatku, o tyle w przypadku wiernych świeckich pozostaje liczyć jedynie na ich dobrą wolę. Brak jakichkolwiek zabezpieczeń prawnych dotyczących windykacji podatkowych w dużej mierze przepis o podatku nadzwyczajnym pozostaje w stosunku do wiernych świeckich martwy. W gestii biskupa pozostają jedynie środki duszpasterskie odwołujące się do obowiązku wiernych zarządzania potrzebom Kościoła³².

Niezbyt jasne pozostaje sformułowanie kanonu dotyczące jednoznacznego określenia podmiotów pasywnych podatku nadzwyczajnego. Dotyczy to zarówno osób fizycznych, jak i prawnych. W kanonie zostało zawarte stwierdzenie, że biskup może nałożyć podatek nadzwyczajny „na pozostałe osoby fizyczne i prawne”. Wątpliwość dotyczy tego, czy podmiotem pasywnym są wszystkie osoby prawne, w tym także publiczne osoby prawne niepodlegające władzy biskupa, czy sformułowanie dotyczy jedynie wszystkich osób fizycznych i prywatnych osób prawnych. Właściwa, moim zdaniem, jest interpretacja, która odwołuje się do faktycznego podlegania osób fizycznych i prawnych władzy biskupa³³. Gdyby bowiem rozciągnąć podmiot pasywny podatku nadzwyczajnego na wszystkie osoby fizyczne znajdujące się w diecezji, to możliwość ta przeczyłaby zasadzie związku biskupa z powierzonym mu ludem Bożym jako jego własnym pasterzem. Kryterium rozstrzygającym w przypadku osób fizycznych jest posiadanie własnego ordynariusza. Analogicznie

³⁰ Kan. 1262.

³¹ Kan. 1266.

³² Kan. 222.

³³ Interpretacja dosłowna tekstu pozostawia wątpliwości dotyczące samego prawa.

należy stwierdzić w odniesieniu do publicznych osób prawnych, które nie podlegają władzy biskupa diecezjalnego i jako takie nie stanowią podmiotu pasywnego podatku nadzwyczajnego. W tej sytuacji elementem wskazującym na specyfikę podatku nadzwyczajnego jest rozciągnięcie zobowiązań podatkowych na wszystkie osoby fizyczne i prawne prywatne, które faktycznie podlegają władzy biskupa diecezjalnego. Wobec powyższych trudności interpretacyjnych biskupowi diecezjalnemu pozostaje inna możliwość zagwarantowana stwierdzeniem kanonu, zgodnie z którym może się on odwołać do „ustaw i zwyczajów partykularnych, które przynajmniej mu większe uprawnienia”.

6. PODATEK NA SEMINARIUM

Osobnym postanowieniem prawodawca wprowadza dodatkowo możliwość nałożenia przez biskupa diecezjalnego podatku na seminarium. Wyłączenie utrzymania seminarium z dochodów uzyskiwanych z podatków zwyczajnych i nadzwyczajnych wskazuje, że opodatkowanie na seminarium rządzi się innymi regułami, które zostały wyrażone w kan. 264. Podatek na seminarium nie jest podatkiem na cele diecezjalne, o których w kan. 1263. Chociaż stanowi osobną formę podatku, to nie jest jedynym źródłem, dzięki któremu pozyskiwane są środki na utrzymanie i funkcjonowanie seminarium. Podstawową formą pozostają nadal ofiary wiernych. Oprócz nich biskup może zarządzić zbiórkę zgodnie z kan. 1266.

Na podstawie brzmienia kanonu trudność sprawia określenie czy podatek na seminarium jest podatkiem o charakterze stałym (zbliżonym do podatku zwyczajnego), czy ma formę jednorazowego, ewentualnie periodycznego, wsparcia. Sposób określania formy podatkowej należałoby pozostawić roztropności biskupa i ocenie faktycznych możliwości finansowych osób, które mogą być objęte tą formą podatku. Rozłożenie opłat w czasie, gdy regularnie wpływają one na utrzymanie instytucji działającej w sposób ciągły wydawałoby się słuszniejsze. Ku temu należałoby zmierzać, o ile sformułowanie użyte w kanonie, że podatek ten ma być „powszechny”, można odnieść do stałej formy pomocy. Nałożenie podatku *ad hoc*, ze względu na nagle pojawiające się potrzeby, pozostaje w sferze możliwości, gdy zawodzą inne formy zdobywania środków na seminarium, i nie wyklucza wprowadzenia stałej formy opodatkowania. Podatek ten ma być proporcjonalny do dochodów osób opodatkowanych i określony zgodnie z potrzebami. Jego nałożenie powinno się dokonywać w takiej samej formie jak w przypadku podatków, o których w kan. 1263.

Podmiotem zobowiązanym do płacenia podatku na seminarium są „wszystkie osoby prawne, także prywatne, posiadające siedzibę w diecezji”³⁴. Wyłączone z obowiązku podatkowego są osoby fizyczne, w tym także duchowni. Wyjęcie spod podatku duchownych sugeruje, że podatek na seminarium zbliża się naturą do podatku nadzwyczajnego, jednorazowego czy periodycznego, gdyż trudno sobie wyobrazić, by wyjęci spod niego duchowni w inny sposób na stałe nie przyczyni-

³⁴ Kan. 264.

niali się do kosztów utrzymania i funkcjonowania seminarium. Poza osobami fizycznymi obowiązkowi podatku na seminarium nie podlegają: 1) osoby prawne mające swą siedzibę w diecezji, o ile utrzymują się tylko z jałmużny oraz 2) osoby prawne, w których znajduje się „aktualnie kolegium studiujących lub nauczających, dla wspólnego dobra Kościoła”.

7. KWESTIE SZCZEGÓŁOWE

Kościelny prawodawca ustanowił trzy rodzaje podatków kościelnych i określił podmioty pasywne zobowiązań podatkowych, warunki nakładania podatków pochodzące z oceny sytuacji i faktycznych potrzeb oraz warunki formalne związane z trybem ich nakładania. W kwestii dosyć „drażliwej”, jaką jest materia finansowa w Kościele, prawodawca nie uniknął jednak nieścisłości i braku precyzji w sformułowaniach. Na niektóre z nich zwrócę poniżej uwagę.

1. Brak jednoznaczności w interpretacji przepisów zawartych w kanonach Kodeksu prawa kanonicznego może być przyczyną rozwiązań, które w poszczególnych Kościołach partykularnych pozostaną w rozbieżności między sobą. Kwestia najważniejsza dotyczy właściwego określenia podmiotu pasywnego podatku nadzwyczajnego.

2. Władza biskupa odnośnie do możliwości nakładania podatków została przez prawodawcę odpowiednio określona, ale nie ograniczona tylko do tego, co znalazło odzwierciedlenie w normatywnych postanowieniach. Sam ustawodawca stwierdził, że pozostają w mocy ustawy i zwyczaje partykularne, które przyznają biskupowi diecezjalnemu większe uprawnienia w odniesieniu do podatków nadzwyczajnych³⁵. Zachowanie ustaw i zwyczajów partykularnych ma swoje uzasadnienie ze względu na różne możliwości nabywania dóbr, wynikające z umów i współpracy pomiędzy Kościołem a społecznościami lokalnymi czy państwem.

3. Obowiązujące ustawy oraz zwyczaje partykularne, które przyznają biskupowi diecezjalnemu uprawnienia nakładania podatku, stanowią punkt odniesienia do dokładniejszego określenia podmiotu pasywnego podatku nadzwyczajnego. Ustawy partykularne obowiązują tych, „dla których zostały wydane i którzy posiadają na nim stałe lub tymczasowe zamieszkanie oraz równocześnie aktualnie na nim przebywają”³⁶. Biskup diecezjalny nie powinien zatem wydawać ustaw osobom, co do których nie może sprawować aktu władzy, które nie są „podległe jego władzy”. Taka sytuacja weryfikuje się w przypadku publicznych osób prawnych, które nie zostały przez biskupa diecezjalnego erygowane.

³⁵ W Instrukcji KEP z 2015 r., poświęconej zarządzaniu dobrami doczesnymi Kościoła, został przytoczony bez zmian kan. 1263 (nr 2.18). W dokumencie nie została nawet wspomniana możliwość, którą daje biskupowi diecezjalnemu ustawa lub zwyczaj partykularny. Wydaje się, że przynajmniej na poziomie Kościoła w Polsce nie ma powszechnych zwyczajów czy ustaw, które by taką możliwość biskupowi zapewniały. Inaczej w Instrukcji powinno być o nich wspomniane. Takie zwyczaje i ustawy mogą istnieć w Kościołach partykularnych na poziomie diecezjalnym.

³⁶ Kan. 12 §3.

4. Podmiotem pasywnym podatku zwyczajnego są również parafie, w których duszpasterstwo zostało powierzone zakonnikom czy stowarzyszeniom życia apostołskiego (tzw. parafie zakonne). Parafia jest publiczną osobą prawną wchodząca w strukturę diecezji i jako taka erygowana jest przez biskupa diecezjalnego. Jej podmiotowość prawna jest niezależna od podmiotowości prawnej, jaką na mocy prawa posiada dom zakonny, przy którym istnieje. Biskup diecezjalny jednak, niezależnie od tego czy jest to parafia zakonna czy nie, oceniając jej możliwości finansowe i bieżące potrzeby, może zwolnić poszczególne parafie od zobowiązań podatkowych. W przypadku parafii zakonnych kwestie finansowe powinny zostać określone w umowie pomiędzy biskupem diecezjalnym a instytutem, któremu zostaje powierzona troska o parafię. Racją wyjęcia niektórych potrzeb diecezjalnych spod obowiązków podatkowych jest fakt, że instytuty jako publiczne osoby prawne podejmują dzieła w imieniu Kościoła i tym samym przyczyniają się do zadbania o środki finansowe umożliwiające ich dokonanie. Przykładem wyjątku np. od obowiązku podatkowego na seminarium, gwarantowanego prawem powszechnym, są domy zakonne, w których faktycznie znajduje się kolegium studiujących lub nauczających. Racja takiego postanowienia została wyrażona w kanonie. Jest nią wspólne dobro Kościoła.

5. Kolejna kwestia dotyczy możliwości nałożenia podatku zwyczajnego na instytuty zakonne na prawie diecezjalnym, które zostały erygowane jako publiczne osoby prawne przez biskupa diecezjalnego i z tego powodu powinny podlegać jego władzy. Jednak instytuty zakonne zarówno na prawie papieskim, jak i diecezjalnym cieszą się właściwą im autonomią. Ta autonomia powinna być zachowana i strzeżona przez ordynariuszów miejsca³⁷. Troska o instytuty zakonne na prawie diecezjalnym nie oznacza ich podporządkowania biskupowi diecezjalnemu, chyba że w sytuacjach wyraźnie określonych przez prawo. Nałożenie na nie podatku godziłoby w autonomię, którą cieszy się każdy instytut zakonny³⁸.

6. Elementem istotnym wyróżniającym kategorie podatkowe jest osoba fizyczna i prawna. Każde inne sformułowanie odnoszące się do podmiotu pasywnego zobowiązań podatkowych jest nieprecyzyjne. W *Statutach III Synodu Archidiecezji Łódzkiej* zawarta została dyspozycja, iż można obciążać podatkami instytucje kościelne³⁹. Takie sformułowanie rodzi pytania dotyczące zakresu instytucji kościelnych, które mogą być objęte podatkiem. Nie wszystkie instytucje kościelne są osobami prawnymi i nie wszystkie posiadają ten sam status osoby prawnej jako prywatnej czy publicznej. Sformułowanie może być zatem interpretowane niejednoznacznie, gdyż nie wiadomo, czy biskup diecezjalny posiada w tym względzie większe uprawnienia niż mu przysługują na podstawie prawa powszechnego, czy raczej należy sformułowanie „instytucje” rozpatrywać w świetle prawa powszechnego, określając dokładnie ich status prawny.

7. Zobowiązaniom podatkowym w przypadku podatku nadzwyczajnego zgodnie z prawem powszechnym podlegają wszystkie osoby fizyczne. Podmiotem pasywnym

³⁷ Kan. 586 §§1–2.

³⁸ R. Kealey, *Diocesan Financial Support. Its history and Canonical Status*, Rome 1986, 333.

³⁹ III Synod Archidiecezji Łódzkiej, *Statuty synodalne*, Łódź 1999, art. 330.

nie mogą być jednak osoby zakonne, gdyż te nie podlegają władzy biskupa diecezjalnego. W tym duchu w *Statutach III Synodu Archidiecezji Łódzkiej* zostało określone, że podatki mogą być nałożone na wszystkich kapłanów diecezjalnych⁴⁰.

8. Osoby fizyczne podległe władzy biskupa są podmiotami pasywnymi jedynie podatku nadzwyczajnego. Pomijając kwestie dotyczące możliwości egzekucji kwot podatkowych od wiernych świeckich ze strony władzy kościelnej, należy podkreślić, że duchowni diecezjalni nie są podmiotem pasywnym podatków zwyczajnych, czyli stałych, związanych z funkcjonowaniem dzieł diecezjalnych, realizujących cele misji Kościoła w zakresie dóbr doczesnych. Tego rozróżnienia nie ma w postanowieniach III Synodu Archidiecezji Łódzkiej. W użytych sformułowaniu stwierdza się jedynie, że podatek może być nałożony na wszystkich kapłanów diecezjalnych. Powstaje pytanie, czy również kapłani diecezjalni objęci są podatkiem zwyczajnym? Jeśli tak, to na jakiej podstawie?⁴¹ Osoby fizyczne stanowią podmiot podatków jedynie nadzwyczajnych.

9. W sytuacji nakładania podatków powinny być zachowane wymagania przewidziane prawem: wysłuchanie przez biskupa zdania Rady ds. Ekonomicznych oraz Rady Kapłańskiej. Ponadto w decyzji ustanawiającej podatek powinno znaleźć się uzasadnienie potrzeby podatku, określona kwota i sposób jej wyliczenia, czas obowiązywania, wyszczególnienie podmiotów obciążonych podatkiem, sposoby przekazywania podatku do kurii diecezjalnej oraz stwierdzenie wysłuchania opinii wspomnianych instytucji diecezjalnych⁴². W ocenie komentatorów powyższych wymagań pada stwierdzenie, że są to warunki wymagane do ważności aktu biskupa diecezjalnego i w konsekwencji wynikających z niego zobowiązań podatkowych⁴³. Nie wydaje mi się, by taka interpretacja była właściwa. Komentatorzy powołują się na kan. 127 §1, w którym zostało stwierdzone, że do ważności aktów wymaga się, by przełożony wysłuchał głosu wszystkich tych, którzy powinni zostać wysłuchani. Biskup ma obowiązek wysłuchania wspomnianych gremiów zanim przystąpi do nałożenia zobowiązań podatkowych. Istnieją jednak podstawy, by wątpić w możliwość aplikacji kan. 127 §1 i traktować spełnienie obowiązku przez biskupa jako elementu wymaganego do ważności aktu. Akt nałożenia podatków nie jest aktem administracyjnym, lecz aktem stanowiącym prawo, a biskup diecezjalny dysponuje nieskrępowaną władzą ustawodawczą. Z tego względu nie powinien być aplikowany kan. 127 §1, gdyż wymóg w nim określony dotyczy przełożonego,

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Brak rozróżnienia w postanowieniach synodalnych skutkuje podziałem podatków jedynie na parafialne i osobiste. Do tych drugich należą takie jak: na Dom Księża Emerytów, na Fundusz Budowy Kościołów, na Fundusz Emerytalny, na Wyższe Seminarium Duchowne, na Kurię. Pomijając, że podatek na Seminarium jest podatkiem nałożonym na osoby prawne, można zauważyć, że cele, które zostały wymienione, nie należą do wypadków poważnej konieczności decydujących o podatku nadzwyczajnym, lecz do normalnego, codziennego funkcjonowania dzieł diecezjalnych wymagających skutecznego zabezpieczenia materialnego. Podatek zwyczajny może być nałożony jedynie na publiczne osoby prawne podległe władzy biskupa.

⁴² Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła*, nr 2.18.

⁴³ A. Domaszk, *Dobra doczesne Kościoła*, Warszawa 2016, 113.

który podejmuje jakąś czynność (*ad actus ponendos*)⁴⁴. Mogą się również zdarzyć sytuacje, w których oba wspomniane organizmy nie zostały jeszcze powołane lub skończyła się ich kadencja, a nagle sytuacja wymaga nałożenia podatku, w tym przypadku nadzwyczajnego.

W przypadku wątpliwości co do zgodności ustawy partykularnej z prawem powszechnym, zwłaszcza w tym, co dotyczy określenia podmiotów podległych podatkowi, można zwrócić się z prośbą o rozstrzygnięcie do Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych⁴⁵.

10. Obowiązek wysłuchania wyżej wspomnianych zespołów doradczych, co nie jest równoznaczne z podjęciem przez biskupa decyzji zgodnie z otrzymaną radą, jest wymagane w każdej sytuacji zmiany kwoty opodatkowania lub wprowadzenia nowych elementów. Konieczność wysłuchania Rady nie jest wymagana, gdy w okresie trwania zobowiązań podatkowych należy je zrewaloryzować ze względu na zaistniałą inflację. Kwestia dotyczy głównie podatku zwyczajnego jako zobowiązania stałego.

11. Prawo powszechne określa wysokość podatku, wskazując generalnie elementy charakterystyczne jego kwot. Podatek powinien być umiarkowany i proporcjonalny do dochodów. Punktem wyjścia określenia kwoty podatkowej powinien być dochód, który jest łatwiejszy do oceny. Praktyka określania kwoty podatku poprzez procentowe jej zdefiniowanie, co jest powszechną formą, powinna być uzgadniania z kryterium umiarkowania. Jednakowy procent podatku dla wszystkich może w rzeczywistości nie odpowiadać sytuacji finansowej danej osoby, czy nawet ją pogarszać. Zależy to od sposobu określania faktycznej podstawy podatkowej, czy jest to dochód czy przychód. W Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski został zastosowany termin „dochód”, co należy rozumieć w podstawowym tego słowa znaczeniu. W trudnej sytuacji finansowej istnieje możliwość zwrócenia się do biskupa diecezjalnego z prośbą o zmniejszenie czy zwolnienie z podatku.

12. Opodatkowanie od dochodów wyklucza możliwość opodatkowania od innych zasobów pieniężnych, które są własnością osób opodatkowanych. Dotyczy to stałego prawnie nabytego majątku (*patrimonium stabile*) osób prawnych. Do podstawy opodatkowania nie mogą być włączone również ofiary wiernych, o ile wola ofiarodawcy było, by przekazywane ofiary nie podlegały opodatkowaniu. W innych przypadkach dochody podlegają opodatkowaniu niezależnie od tego na rzecz kogo została dokonana darowizna. Określenie osoby obdarowanej dokonuje się na podstawie woli darczyńcy. Jeśli ta nie została wyrażona wyraźnie, domniemywa się, że ofiary złożone na ręce zarządców osoby prawnej są własnością tej osoby⁴⁶.

Dochodem osób duchownych są również ofiary otrzymywane za odprawiane msze święte (intencje mszalne). W prawie powszechnym nie istnieją zakazy, które uniemożliwiłyby objęcie ich obowiązkiem podatkowym jako tworzących dochód osób duchownych. Przyjmuje się jednak, że nie podlegają takiemu obowiązkowi.

⁴⁴ Podobną opinię wyraża V. De Paolis, dz.cyt., 110.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Pastor Bonus*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, art. 158.

⁴⁶ Kan. 1267 §1.

Takie przekonanie zostało wyrażone we wspomianej Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski⁴⁷. Przy obliczaniu przez duchownych własnego dochodu należy odliczyć kwotę otrzymaną w związku ze sprawowaną mszą świętą.

Nakładanie podatków w Kościele ma niewiele wspólnego z podatkami istniejącym w społecznościach państwowych. Opodatkowanie w Kościele nie jest podstawową formą zdobywania środków materialnych do prowadzenia dzieł wynikających z misji Kościoła. Nie jest również koniecznościowym zobowiązaniem wynikającym z przynależności do Kościoła. Jest nadzwyczajnym środkiem w sytuacjach, w których podstawowa forma, jaką są składane ofiary, nie jest w stanie zaspokoić potrzeb realizacji właściwych Kościołowi celów. Warto zadbać, by nie doszło do zamiany nadzwyczajnych środków nabywania dóbr w Kościele na zwyczajne.

BIBLIOGRAFIA

- III Synod Archidiecezji Łódzkiej, *Statuty Synodalne*, Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie 1999.
- De Paolis V., *I beni temporalis della Chiesa*, Bologn: Edizioni Dehoniane 1995.
- Domaszk A., *Dobra doczesne Kościoła*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW 2016.
- Dubiel S., *Zarządzanie dobrami materialnymi parafii*, w: *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2013, 261–292.
- Jan Paweł II, *Pastor Bonus*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Komentarz, red. P. Majer, Kraków: Wolters Kluwer 2011, 1397–1465.
- Kaleta P., *Kościelne prawo majątkowe*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2014.
- Kealey R., *Diocesan Financial Support. Its history and Canonical Status*, Rome: Gregorian University 1986.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*. Tekst łacińsko-polski, Poznań: Pallottinum 1984.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła* (25.08.2015), https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/04/INSTRUKCJA_dobra_doczesne.pdf (dostęp: 27.02.2019).
- Kosikowski C., *Podatek*, w: *Wielka encyklopedia prawa*, Warszawa: Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza 2000, 644–645.
- Miñambres J., *Corresponsabilità e amministratuone dei beni della Chiesa*, w: *Corresponsabilità e trasparenza nell'amministrazione dei beni della Chiesa*, red. F. Lozupone, Ariccia: Aracne 2015, 81–100.
- Morgante M., *L'amministrazione dei beni temporalis della Chiesa*, Casale Monferrato: Piemme 1993.
- Pontificium Consilium de Legum Textibus Interpretandis, *Responsio ad dubbium can. 1263*, w: *Acta Apostolicae Sedis* 81 (1989), 991.
- Schoupe J.-P., *Droit canonique des biens*, Montréal: Wilson & Lafleur 2008.

⁴⁷ Nr 2.8.

TAX FOR DIOCESE NEEDS

Summary

The study presents the provisions concerning a diocesan bishop's right to impose a tax for the needs of the diocese and Seminary. Next, the author highlighted the issues in regards to which the interpretation of rules does not provide explicit resolutions and referred to the instances of applying the right to impose taxes in some cases in the Church in Poland.

Key words: tax, diocese, ordinary tax, extraordinary tax, seminary tax, disputable issues

Nota o Autorze

Tomasz GAŁKOWSKI CP – prezbiter w Zgromadzeniu Męki Jezusa Chrystusa (Pasjoniści), doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny UKSW, kierownik Zakładu Teorii Prawa Kanonicznego Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, sędzia Trybunału Archidiecezji Łódzkiej. W kręgu jego zainteresowań i badań naukowych znajdują się zagadnienia interdyscyplinarne filozoficzno-teologiczno-teoretyczne dotyczące prawa kościelnego oraz ratio legis istniejących rozwiązań normatywnych. Kontakt e-mail: tgalk@poczta.one.pl